

Foti Benlisoy: “Geçiş Süreci” Aşamacılık ve Siyasetin Normalleşmesi

Posted on 10/09/2020

“Solun ezberinin bozulduğu” zamanımızda belli ki çok sevilen bir belirleme, yerli yersiz tekrar ediliyor. Kastedilen “ezberin” ne olduğu hususu ise belirsiz. Herkes başkasını dogmatik/muhafazakâr, kendisini de yenilikçi ve “ezber bozucu” addettiğinden olacak ezberin ne olduğu konusunda rivayet muhtelif. Hoş, hafıza-i beşerin nisyan ile malul olmakla kalmayıp adeta yokluğa mahkûm olduğu zamanımızda kimsenin bir şeyleri ezberlemeye takati de yok gibi. Herkes sıfırdan başlamaya, bembeyaz bir sayfa açmaya kilitlenmiş, geçmişin günahlarından arınmış yepyeni bir solun hülyasını kuruyor. Ortada mücadele ve deneyim adına pek bir şey yoksa da bizde “muhafazakârlara” inat yenilikçi projeden geçilmiyor.

Ezber bozmaya soyunanlarımız, “putları yıkan” ikonoklastlarımız çok. Yerküre üzerinde yeni bir deneyim söz konusu olmaksızın kendisini fantezi düzeyinde bu kadar sık “yenileyen” bir başka sosyalist hareket var mıdır bilinmez. Bozulmayan, bozulamayan ezberlerimiz de yok değil elbette. Bunlardan bir tanesine şimdilik “geçiş” ya da “aşamalar” ezberi diyelim. Bu ezber, Türkiye’de normal dışı olandan ya da sapmadan normale, kanonik olana doğru bir geçiş yaşandığı/yaşanması gerektiği tespitine dayanır. Buna göre parlamenter temsili demokrasi, kapitalist toplumsal formasyonların adeta olağan siyasal rejim türüdür. Otoriter ya da “olağanüstü hal rejimleri” ise adı üstünde olağanüstü ve istisnaidir. Bu anlamda Türkiye’de parlamenter demokrasinin kurum ve kurallarının sallantılı olması, normdan bir sapma, Türkiye’nin özgüllüklerinin ya da istisnailiğinin bir neticesi olarak görülür. Ancak neyse ki tarih demokratikleşme, yani “normalleşme” yönünde ilerlemektedir. Sancılı, engebeli, ya da uzun da olsa sabit addedilen bir noktadan diğer noktaya neredeyse kaçınılmaz bir yol uzanmaktadır. Elbette bu yolda çok sayıda “kaza” gerçekleşir, geri

çekilmeler olur, engeller peyda olur. Sonuca ne zaman ve nasıl varılacağı, hatta nihayetinde hedefe vasıl olunup olunamayacağı belli değildir. Zaten önemli olan İthaki'ye varılıp varılmayacağı değil, "gidilen yolun" kendisidir, "geçiş sürecidir". Türkiye'nin "modern" tarihi, eksiğiyle gediğiyle bu geçiş sürecinin tarihidir zaten. Anlayacağınız, nihayetinde "ilerlemecilik" ve çizgisel tarih anlayışı teorik düzlemde ne kadar hırpalanmış olursa olsun solun zihniyet kalıplarını şekillendiren bir alt akıntı olarak var olmaya devam etmektedir. Türkiye'nin, sancılı ve eksikli de olsa bir "demokrasiye geçiş süreci" yaşadığına dair kanaatin popülerliği, "gayridemokratik" olanı, "olağanüstü hali" istisna kabul eden evrimci/ilerlemeci zihniyetin yaygınlığını ortaya koymaktadır.

Oysa Walter Benjamin'in ifadesiyle, "ezilenlerin geleneği, bugün yaşadığımız 'olağanüstü halin' kural olduğunu gösterir bize." Burada iki farklı tarih anlayışı söz konusudur. Biri toplumların nihai olarak daha fazla demokrasi ve özgürlüğe doğru yol aldığını vazedilen ilerlemeci perspektif, diğeryse ezilenlerin, "kaybedenlerin" konumunu esas alarak tarihte barbarlık ve tahakkümün kural olduğunu varsayan bir tarih anlayışı. Daha önemlisi, bu iki tarih anlayışının farklı siyasal sonuçları vardır: İlerlemeci perspektif açısından otoriter siyasal rejimler, diktatörlükler ya da faşizm, ilerleme kaidesinin bir istisnasını, insanlığın ileriye doğru yürüyüşünde geçici bir gerileme, bir parantez oluşturur. Bu "olağanüstü hal rejimleri" geçmişin anakronik bir kalıntısıdır, bugünün değil dünden kalan artıkların bir sonucudur. Diğer perspektif ise yaşadığımız olağanüstü halin yaşadığımız çağda "hâlâ" mümkün olabileceğine asla şaşırılmaz. Tam tersine felaketi çağımızın bir gerçeği olarak görür ve mesela nedenlerini iki yüzyıllık Osmanlı/Türk modernleşme sürecinin karanlık dehlizlerinde ya da Türk milli kimliğinin inşa sürecinde değil, öncelikle çağdaş çelişki ve çatışmalarda arar. Öyle ki içinden geçtiğimiz felaketin/olağanüstü halin karşısına felakete uğramışlara ait başka ve gerçek bir olağanüstü halle çıkabilelim.1

“YÜKSELEN” BURJUVAZİNİN DEVRİMİ

“Yükselen” bir burjuvazinin ancien regime’i tarumar ettiği “burjuva devrimi” anlatısı bahsi geçen “ezberin” temel bir öğesidir. Bu bağlamda, feodal kalıntıları süpüren burjuvazinin “kahramanlık çağı”na dair bu özanlatısı verili addedilerek evrenselleştirilir, norm haline getirilir. Böylesi bir “devrimi” yaşamamış olan toplumsal formasyonlar ise nihayetinde parlamenter liberal demokratik rejime (sol varyantında oradan da sosyalizme) varacak anayoldan sapmışlardır. “Sivil toplumun gelişmemişliği”, “demokratik kurumların zayıflığı”, otoriter bir siyasal kültürün varlığı vs. Almanya’dan Ortadoğu’ya hep bu “eksiklikle”, bir burjuva devrimi yaşanmamış olması ve dolayısıyla da eski rejimin varlığını bir biçimde sürdürmesiyle açıklanır. Bu yaklaşımın alt metni, burjuvazinin demokrasinin temel, hatta kurucu öznesi olduğudur. Böylece kapitalizm ile demokrasi arasında adeta bir neden sonuç ilişkisi kurulmuş olur, sermaye hâkimiyeti ile demokrasi arasında işlevsel ve evrimci bir ilişki varsayılır.

İlerlemeci-evrimci Marksizm varyantları (II. Enternasyonal-Stalinizm) da bu modeli benimser ve “burjuva demokratik devrim” aşamasını sosyalizme giden düz çizgisel yolda mutlaka aşılması gereken bir “konak” olarak görür. Sosyalizmin ise güncel siyasal müdahaledeki yeri, gelmesi mukadder güneşli güzel günlere dair ajitasyondan ibarettir. Neticede sosyalizm bir gün mutlaka varılacak “astronomik” bir nihai hedef muamelesi görür.

Geçiş ya da aşamalar ezberi liberalizmin siyaset-iktisat ayrımının temel kabullerini paylaşır. Öyle ki buna göre demokrasi ve sosyalizm arasında bir öncelik sonralık ilişkisi olduğu gibi bunlar neredeyse bütünüyle iki ayrı alana, “kerteğe” aittir. Demokrasi esasında “siyasal”, sosyalizm ise temelde “ekonomik” bir meseledir. Son günlerin popüler tartışma konusu olan AKP ve demokrasi ilişkisinden bahsedildiğinde, “AKP neoliberal bir program uyguluyor” diyenlere “yoksulluk, eşitsizlik elbette önemli meseleler ama önce şu siyasal rejim meselesini çözelim” diye itiraz edenler, işte tam böylesi bir kafa karışıklığını ya da ezberi

yeniden üretiyor. Sosyalizmin bir iktisadi kalkınma modeli olarak ele alınmasına uzun müddet haklı olarak itiraz eden çevrelerin dahi demokrasiyi saf “siyasal” bir mesele, neoliberalizmi ise sadece bir ekonomi siyaseti olarak değerlendirmeleri garip değil mi? Neoliberalizmin aynı zamanda toplumsal ilişkilerin çok büyük bir bölümünü demokratik karar alma ve denetim mekanizmalarının dışına taşıyan bir siyasal kurumsallaşma biçimi olduğunu günümüzde artık tartışmaya gerek var mı? Yeni yol sayfalarında defalarca belirtilmiş olsa da üşenmeyip tekrar etmekte fayda var belki de: Kapitalist küreselleşme süreci, “aşağıdakilerin” kendi hayatlarını kurma ve kendi kaderlerini tayin etme enerjilerini zayıflatmakta, tahrip etmektedir. Neoliberal yeniden yapılanma çerçevesinde metalaşma sürecinin derinleşmesi, demokrasinin alanını genişletmek bir yana, daraltıcı bir işleve sahiptir. Çünkü kapitalist küreselleşme ekonomi-siyaset ayrımını derinleştirirken toplumsal hayatın birçok veçhesini siyasal hesap verilebilirlik ve denetim alanının dışına çıkarır.

Dolayısıyla “geçiş” ve “aşamaları” temel alan ezber, “demokrasi” ve “sosyalizm” arasında zamansal ve mekânsal bir ayrışma ve dahası hiyerarşi olduğu varsayımından hareket eder. Sosyalizme ulaşmak için önce demokrasiden geçmek gerekir. Aksi gerçekleşirse yani sosyalizm treni “demokrasi” istasyonuna uğramazsa sonuç olsa olsa “totalitarizm” ya da “Asyatik despotizm” olur. Diğer yandan demokrasi siyasal alanda kurulur sosyalizm ise iktisadi alanda. Yani demokrasi siyasal alanla sınırlı bir kavram olarak ele alınır. Bu doğrultuda, siyasal mesele çözülmeden ekonomik mesele çözülemez. Sosyal devrime ancak siyasal devrim yoluyla ulaşılabilir.

Belleği adeta sıfırlanmış, zihni tabula rasa’ya dönmüş “yenilikçi” birçok solcu için şaşırtıcı olabilir ama en az sosyalizm lafzı kadar eski bir meseledir söz konusu olan. “Klasiklerden” biraz uzunca bir alıntı şimdilik yeterlidir muhtemelen: “Vülger ‘Marksizm’, her burjuva toplumunun er geç demokratik bir rejime ulaşacağı ve bundan sonra demokrasi şartları altında proletaryanın sosyalizm için giderek örgütleneceği ve eğitileceği şeklinde bir tarihsel gelişme modeli çizmiştir. Sosyalizme geçiş çeşitli şekillerde anlaşılmaktadır: müseccel reformistler bu geçişi, demokrasinin reformist bir tarzda, sosyalist bir içerikle doldurulduğu

şeklinde düşünmektedir (Jaurès); biçimsel devrimciler ise sosyalizme geçişte devrimci şiddetin uygulanma zorunluluğunu kabul etmektedirler (Guesde). Ancak birinciler de, ikinciler de demokrasi ve sosyalizmi, bütün halklar ve ülkeler için, toplumsal gelişim içinde yalnızca çok değişik değil, fakat aynı zamanda birbirinden çok geniş bir zaman aralığı ile ayrılmış iki ayrı aşama olarak kabul etmektedirler.”2 (abç)

AŞAMA AŞAMA...

Geçiş ya da aşamalar ezberinin aktüel siyaset düzeyindeki karşılığı, sosyalizmin güncel siyasal ve pratik bir mesele olarak ancak geçiş sürecinin nihayete ermesi, yani Türkiye siyasal hayatının “normalleşmesinin” ardından gündeme gelebileceği kabulüdür. Olağanüstü hale nihayet verilmeden sosyalist bir dönüşümün gündeme getirilmesi, olumlu ya da olumsuz anlamıyla “ütopik” bir çaba olabilir ancak. Öncelikle yapılması gereken, uygun bir siyasal söylem ve ittifaklar çerçevesi dahilinde demokrasiye geçiş sürecini tamamlamak, siyasetin normalleşmesinin zeminini oluşturmaktır. Sosyalizm meselesine, yani “asıl” meselemize gelmek için önce önümüzdeki “istisnai” ve “özel” durumu hale yola koymamız icap eder. Bırakın sosyalizmi, her türden siyaset yapabilmenin yegâne şartı, bu istisnai halin tasfiyesi olduğundan, solun yapması gereken “eski rejim”in bütün mağdurlarını biraraya getiren bir cephe içersinde yerini almasıdır. Kısacası, solun demokrasiden yana taraf olması, “muhafazakârları”, “Anadolu sermayesini”, “çevreyi”, “sivil toplumu”, falanı filanı kucaklayacak bir demokrasi cephesinde yer almasıyla olanaklıdır ancak. Bundan gerisi daha sonrasına aittir; herkesin kendi bileceği iştir. Ancak bu istisnai halin ortadan kaldırılması sonrasında kapitalizmi aşan bir toplumsal düzen tasavvuru tartışılabilir hale gelecektir. “Bizim” meseleler ancak bu diğer meseleler ortadan kalkıp mevcut durum sadeleşince gündeme gelebilecektir.

Okurlar bu noktada, bu satırların yazarının, kendi işini kolaylaştırmak için kolayca mağlup edilebilecek karikatürize edilmiş bir hayali muarız yaratıp ona saldırdığı izlenimine

kapılabilirler. Gerçekten de yukarıda bahsedilen türde bir “aşamacılık” ilk bakışta solun geniş kesimlerince sanki çoktan geride bırakılmıştır. Ancak çizgisel bir tarih anlayışı ve aşamacılık yüksek perdeden ne kadar mahkûm edilmiş olsa da sosyalist hareketin büyükçe bir bölümü açısından siyasal konum alışları belirleyen bir zihniyet kalıbı olmaya belli ki devam ediyor. Bu noktada, bugün siyasal konumlanışları birbirinden oldukça farklı olan iki sosyalist yazara örnek olarak başvurmak belki faydalı olacaktır. Melih Pekdemir, Türkiye’nin AB ile üyelik müzakerelerine başlaması vesilesiyle 2004 yılında Birgün gazetesinde yazdığı yazılarda süreci bir “yukarıdan burjuva devrimi” olarak tarif etmişti. Buradan hareketle de “Türkiye solcularının önünde, hani 80 öncesinde asgari program filan diye tarif ettiğimiz türden bir Demokratik Devrim programı artık yoktur” sonucuna varıyordu. Pekdemir, “artık sola ne gerek var?” gibi bir soruya da solun “çıkış yapacağı” noktanın “artık” eşitlik meselesi olduğunu vurguluyordu. Burjuva demokratik devrimin yukarıdan da olsa gerçekleştiği günümüzde artık “demokrat olmak hiç mi hiç yetmiyor” ise yapılması gereken de solun kendine yeni (eşitlik?) bir vazife çıkarmasıdır.³

Pekdemir’den çok farklı bir siyasal konumu savunan Ömer Laçiner ise 22 Temmuz 2007 seçimlerinden sonra yazdığı yazısında AKP’nin seçim başarısını, “otantik Türkiye burjuvazisinin nihai zaferi” ya da eksikleri olsa da bir “burjuva demokratik devrimi” olarak değerlendirir. Vesayet rejimi artık çözülmektedir. Laçiner’e göre bu durum sosyalistler açısından yeni imkânlar sunmaktadır. Vesayet rejiminin olağanüstü niteliği dolayısıyla Birikim dergisinin bir önceki dönemde bir “düzen alternatifi” oluşturma arayışına odaklanmadığını belirten Laçiner’e göre, “burjuva demokratik devrim” sonrasında artık bu arayışa odaklanmanın zamanı gelmiştir: “Bütün bu dönem boyunca, yeni/karşı ‘düzen’ alternatifi oluşturabilmenin konu ve sorunlarına odaklanma işlevimizi kısıtlamak pahasına, yaşadığımız bu kriz ortamının yurttaş olarak bizi ilgilendiren yön ve sorunlarına geniş yer açan bir yayın çizgisi izledik. Mevcut durum ve gidişat bunu bir önkoşul olarak empoze etmekteydi. Çünkü, her şeyden önce, ne Cumhuriyetin ne de asgari bir demokrasinin yerleşemediği bir toplumda kapitalizmle birlikte devlet ve bildik demokrasiyi de aşacak bu alternatifi tartışmak mümkün bile değildi. Toplumların ancak belirli bir siyasal

olgunlaşma düzeyini yaşamış, sindirmiş, 'kültürleştirmiş' olmaları, sayesinde, ancak bu aşamada gerçekten bilincine varabilecekleri temel sorunlar bağlamında genelleşebilecek bir düşünüş ilgi ve şevkin odağı olabilir bu konu." 1980'lerden beri süregelen siyasal kriz faslının sona ermesiyle, yani siyasal hayatın normalleşmesiyle Laçiner'e göre artık asgari demokratik talep ve özgürlükleri savunmanın ötesinde, "düzen karşıtı" bir alternatif üzerine yoğunlaşmanın zamanı gelip çatmıştır.⁴

Örnekler çoğaltılabilir elbet. Ancak önemli olan halen mevcut saflaşmalar karşısında bu kadar farklı tavır alabilen iki sosyalistin, "önce demokrasi/siyasal mesele sonra eşitlik/düzen karşıtı alternatif yani sosyalizm" şeklinde kabaca özetlenebilecek bir tutumda birleşebilmeleridir. Öncelik-sonralık ilişkisi ve aşamalar zihniyeti ortak noktadır. Yani sosyalizm ancak demokrasi meselesinin çözülmesiyle gerçekten gündeme gelebilir.

Türkiye solunda bugün dahi siyasal ve toplumsal dönüşüme ilişkin tartışma bu ekseninde, yani "demokratikleşme" ya da "burjuva demokratik dönüşümün" yaşanıp yaşanmadığı üzerine cereyan etmektedir. Tartışmada bir taraf Türkiye'de nihayet "burjuva demokratik dönüşümün" eksiğiyle gediğiyle de olsa gerçekleşmekte olduğunu savunmakta, bir başka kesim ise bu sürecin taşıyıcısı siyasal partinin antidemokratik ve otoriter tutumunu öne sürerek böyle bir dönüşümün gerçekleşmediğini müdafaa etmektedir. Aslında her iki kesim de eksik olanın bir "burjuva demokratik dönüşüm" olduğunda neredeyse hemfikirdir. Sorun bu dönüşümün hangi araçlarla nasıl gerçekleştirilebileceğine dairdir.

BALDIRIÇIPLAKLAR VE "HALKIN ZORBALIĞI"

Aslında sosyalizm ve demokrasi meseleleri, öncelik sonralık olmaksızın en başından itibaren ayrılmaz bir şekilde iç içe geçmiştir. Zaten genelleşmiş özyönetim olarak da tanımlanabilecek sosyalizmi aşağıdakilerin kendi kaderine el koyma mücadelesinden ve bu mücadele içerisinde yarattıkları kendi kendilerini yönetme organlarından ayırmak mümkün

müdür? Daha eşitlikçi bir toplum ideali için yürütülen her mücadelede insanların kendi kaderlerini kendilerinin hangi araçlarla ve nasıl tayin edebilecekleri meselesi gündeme gelmez mi? Bu durum, burjuva devriminin arketipi addedilen Fransız İhtilali'nde dahi böyledir. Daniel Guerin'in sözleriyle, "sonunda iktidara proletaryayı değil burjuvaziyi götürüyor olmasına, yani bir burjuva devrimi olmasına rağmen Fransız devrimi bir kitle devrimiydi. Bu nedenle Fransız devrimi konusunda çalışmak kitlelerin kendi faaliyetlerinin süreklilik arzeden yasalarını yorumlamamıza yardım eder ve yine kitlelerin mücadeleleri sırasında kendiliklerinden yarattığı halk iktidarı biçimlerini inceleme şansı verir; bu bakımdan Fransız devrimi sadece burjuva demokrasisinin değil, aynı zamanda komün ya da sovyet demokrasisinin, işçi konseyleri demokrasisinin de beşiğiydi. Fakat bu devrim kitlelerin bilinçsizce burjuvazinin hesabına mücadele ettikleri bir devrim değildi. Belirli ölçülerde kitlelerin başkasının değil, kendi çıkarları uğruna gerçekleştirdikleri bir devrimdi de."5

Geçiş ezberinden muzdarip olanların kafasında adeta bir fikr-i sabite dönüşmüş olan şey, adına "ceberut devlet" ya da "Kemalist rejim", ne dersiniz deyin, milli ancien regime'in yine yerli bir İhtilal-i Kebir'le yıkılmasıdır. Bu beklentinin bir wishfull thinking düzeyinde kalmaması için her şeyden önce "yükselen" bir burjuvazi keşfetmek, olmazsa icat etmek gerekir. Ne de olsa burjuvazi olmadan demokrasi de olmaz. Kimilerine göre "kahramanımız" yükselen ve dolayısıyla eski rejime karşı demokratik özlemleri ifade eden "taşra" ya da "Anadolu" burjuvazisi, kimilerine göreyse devlet kapitalizmine karşı aynı özlemlerin taşıyıcısı olan özel kapitalizmdir. Marksizmle herhalde Sovyet Bilimler Akademisi'nin popüler broşürleri dışında hiçbir bağı olmayan Nabi Yağcı için "yeni devrimci sınıf" KOBİ'lerdir. Kimilerinin ise sofistikasyon düzeyi İskoç Aydınlanması'nı aratmamaktadır. Buna göre AKP'nin siyasal kadrolarının niteliği, takipçisi olduğu gelenek ve siyasal ufku ne olursa olsun adeta bir "gizli el" (herhalde geçiş sürecinin ya da tarihin "çelik" yasasının gizli eli) onu demokratikleşmeye sürüklemektedir. Adam Smith'e göre insanların doymasını sağlayan nasıl kasap ve fırıncının bencilliğiye, demokratikleşme sürecini nihayete erdirecek olan da AKP'nin iktidara tutunma hırsıdır.

İşin ilginç yanı, günümüzde işçi sınıfından sadece bahsetmek dahi “dogmatiklik” ya da “muhafazakârlık” ile itham edilmek için yeterliyken sanki 18. yüzyılın sonlarındaymişçasına “yükselen” bir burjuvaziden ve onun demokratikleştirici potansiyelinden söz etmek asla “anakronik” olmuyor. Nedense neredeyse kimsenin aklına gelmeyen şeyse Fransız Devrimi’ni “İhtilal-i Kebir” yani büyük devrim yapanın baldırıçıplaklar olduğudur. Bizde bol keseden kurulan hemen bütün “demokratikleşme” denklemlerinde ise baldırıçıplaklara olsa olsa figüran rolü veriliyor. Ahalinin ancak seyirci olabildiği “sessiz” bir demokratik devrim yani.

Demokrasi ve sosyalizm arasında bir türlü kurulamayan ilişkinin bir nedeni de sosyalist hareketin demokratikleşme sürecini esas itibariyle bir “hak ve özgürlükler” ile liberal demokratik düzenin yasal ve kurumsal çerçevesinin hâkim kılınması meselesi olarak görmesidir. Günümüzde sol, demokrasiyi halkın iktidarı olarak tarif etmektense onu bireysel hak ve özgürlüklerin, özel alanların ve sivil toplumun devlete karşı korunması olarak tanımlıyor. Oysa sosyalistler demokrasiye 19. yüzyılın başında bir liberalin verdiği anlamı (elbette tersinden) yeniden vermelidir. Bu anlamda demokrasi, bütün iktidarın halka verilmesidir, yani “halkın diktatörlüğü” ya da “halk despotizmidir”. Örneğin Guizot, Fransa’da Demokrasi Üzerine adlı kitabında demokrasiyi, yani “halkın despotizmini” şöyle tanımlar: “Halk despotizmi ise, halkın kendi iradesini, azınlık bile olsa toplumu yönetme misyonunu taşıyan sınıfların iradesine zorla dayatması anlamına gelir.”⁶ Whig siyasetçi Thomas Macaulay ise genel oy hakkını savunanlara karşı, bu türden “bir demokraside zenginlerin bir Türk paşanın yönetimindeymiş gibi acımasız bir biçimde yağmalanacağı” kuşkusunu öne sürer.⁷ Örnekler çok ama burada tekrar etmeye gerek yok. Netice, “yükselen” burjuvazinin liberalizminin, 19. yüzyılın ilk yarısında aşağıdakilerin demokrasisiyle karşılaştığında soğuk terler dökmüş olduğudur. Çoğunluğun iktidarının yeni “ticari toplumun” özgürlük alanına tecavüz edeceği kaygısı bir türlü yatıştırılmaz. Liberalizm ve demokrasiyi uzlaştırmaya dönük sonraki bütün girişimlerin başarılı olup olmadığı bir yana, bu ilk karşılaşmanın izi kolay kolay silinmez. Sınıf mücadelesinin, toplumsal çatışma ve uzlaşmazlıkların yoğunlaştığı her tarihsel dönemde bu ilk

karşılaşmanın yarattığı şüphe ve gerilimin nüksetmesi bir tesadüf olmasa gerek.

Bu anlamda sol, genel ve soyut manada demokrasi taraftarı olmakla yetinemez, soldan bir demokrasi tarifini devreye sokması elzemdir. Sosyalist bir demokrasinin tanımlayıcı özelliği, “burjuva demokrasininin” (yani kapitalist bağlamdaki “demokrasinin”) ayırt edici vasıflarından olan siyaset-ekonomi, siyasal-“özel” ayrımlarının sorunsallaştırılmasıdır. Zira “liberal demokrasi, kapitalizmin yarattığı bütün bir yeni egemenlik ve baskı alanına dokunmaz; önemli iktidar alanlarını yurttaş toplumuna, özel mülkiyete ve piyasa zorunluluklarına bırakır. Günlük hayatımızda büyük yer tutan alanlara -işyeri, işgücünün ve kaynakların dağılımı- demokratik hesap verme sorumluluğunun olmadığı alanlara dokunmaz. Bu alanlar mülkiyetin, piyasa ‘kanunları’nın, kârı azamileştirme zorunluluğunun etkisi altındadır. [...] Başka bir deyişle, liberal demokrasinin kavramsal çatısının altında, piyasadan özgürleşmeyi gerçekten konuşamayız, hatta bunu düşünemeyiz.”⁸ Bu anlamda, “ekonominin” siyasal karar verme alanına dahil edilmesi, piyasanın “özerk” işleyişinin lağvedilerek demokratik denetim altına sokulması, sosyalist bir demokrasi kavrayışının olmazsa olmazlarıdır. Dolayısıyla sosyalist demokrasi siyasetin sınırlarının genişletilmesi meselesidir.⁹ Bu çerçevede, sosyalist bir demokrasi, demokratik sürecin nasıl ve kimler tarafından işletileceği kadar, demokratik karar alma sürecinin nesnesinin ne olduğuyla da ilgilidir. Bu anlamda sosyalistler açısından sınıf yapılarının, yani artık değerın üretilme, el konulma ve dağıtılma süreçlerinin demokratik karar alma sürecine dahil edilmesi kilit önemdedir.¹⁰

SONUÇ YERINE...

Demokrasiyi sosyalizme dışsal bir mesele olarak ele almanın neticede birbirinin ayna yansıması sayılabilecek iki sonucu vardır. Birincisinde demokrasi gelene kadar, yani bitmek bilmeyen “geçiş süreci” boyunca sosyalizme dair her şeyi ertelenir, paranteze alınır. Rejimin istisnailiği bir biçimde alt edilip “normalleşinceye” kadar sosyalist bir ufuk güncel siyasal

müdahaleyle bağlantısız ütöpik bir mesele olarak kalacaktır. İkincisinde ise rejim meselesi ya da demokrasi, nihayetinde sosyalizmle ya da sınıf meselesiyle alakasız görülerek horlanır. “Saf sosyalizm” olarak adlandırılabilir bu tutum, demokrasi meselesini içselleştirmez, askeri vesayetten Kürt meselesine bir dizi sorunu “bunlar bizim meselelerimiz değil” tavrıyla adeta başkalarına havale eder. Oysa solun radikal ya da devrimci gibi sıfatları gerçekten hak edebilmesi, ancak aktüel siyasete müdahaleyle sosyalist dönüşüm ufku arasında güncel köprüler inşa edebilmesine bağlıdır. Demokrasi ne sosyalizmi “şimdilik” ikincil kılan bir aciliyet ne de sosyalist toplumsal dönüşüm ufkuyla ilintisiz bir meseledir. Sosyalizmi genelleştirilmiş özyönetim olarak kavrayamayan ve daha da önemlisi demokrasiyi sosyalizme içkin bir mesele olarak tarif etmeyen zihniyet, aşağıdakilerin/ezilenlerin kendi kaderlerine egemen olma mücadelelerinin çok boyutluluğunu idrak edemez ve egemen siyasetin çatışmaları karşısında yalpalayarak bağımsız bir konum inşa etme kapasitesi de yaratamaz. Türkiye’de sosyalist solun bulunduğu bu dip noktasından kurtulması, böylesi bir aşamacılığın yarattığı arazlarla hesaplaşmayı gerektiriyor. Çünkü böylesi bir hesaplaşma, yeniden insanın gereklerinin yerine getirilmesine ve ezilenlerin/emekçilerinin devrimci kutbunun yaratılmasına hizmet edecektir.

Yeniyol Sayı 31 - GÜZ 2008

1 Bu tartışma için bkz. Michael Löwy, Walter Benjamin: Yangın Alarmı “Tarih Kavramı Üzerine” Tezlerin Bir Okuması, çev. Uraz Aydın, Versus yayınları, İstanbul, 2007, s. 72-75.

2 Lev Troçki, Sürekli Devrim Sonuçlar ve Olasılıklar, çev. Ahmet Muhittin, Yazın Yayıncılık, İstanbul, s. 13.

3 Melih Pekdemir, “Zor Dostum Zor...”, Birgün, 25 Ekim 2004.

4 Ömer Laçiner, “Şimdi Alternatif Zamanı”, Birikim, 220-221, Ağustos-Eylül 2007.

5 Daniel Guerin, Fransa'da Sınıf Mücadelesi 1793-1795, çev. Yavuz Alogan, Yazın Yayıncılık, İstanbul, 1986, s. 17.

6 Aktaran Hal Draper, Proletarya Diktatörlüğü Tartışması, çev. Osman Akınhay, Belge Yayınları, İstanbul, 1990, s. 26.

7 Aktaran Alex Callinicos, Toplum Kuramı Tarihsel Bir Bakış, çev. Yasemin Tezgiden, İletişim Yayınları, İstanbul, 2004, s. 102.

8 Ellen Meiksins Wood, Kapitalizm Demokrasiye Karşı, çev. Şahin Artan, İletişim Yayınları, İstanbul, 2003, s. 276-277.

9 Bu konuda daha geniş bir tartışma için bkz. Foti Benlisoy, "Demokrasi ve Sosyalizm: Olağanüstü Halde Siyasetin Sınırları" Yeni Yol, 30, Yaz 2008.

10 Bu yönde bir analiz için bkz. Richard Wolff, "Marksizm ve Demokrasi", çev. Cem Kamözüt, Praksis, 10, Yaz-Güz 2003, s. 123-134.